

EUROOPAN KOMISSIO EUROOPAN UNIONIN ULKOASIOIDEN
JA TURVALLISUUSPOLITIIKAN
KORKEA EDUSTAJA

Bryssel 15.5.2012
JOIN(2012) 13 final

**YHTEINEN TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

**Itäinen kumppanuus:
etenemissuunnitelma syksyn 2013 huippukokousta edeltävää aikaa varten**

{SWD(2012) 108 final}
{SWD(2012) 109 final}

YHTEINEN TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE

Itäinen kumppanuus: etenemissuunnitelma syksyn 2013 huippukokousta edeltävää aikaa varten

JOHDANTO

EU:n ja sen itäeurooppalaisten kumppaneiden eli Armenian tasavallan, Azerbaidžanin tasavallan, Valko-Venäjän tasavallan, Georgian, Moldovan tasavallan ja Ukrainan välinen yhteistyö on olennainen osa unionin ulkosuhteita. Mitä enemmän kumppanimaat lähentyvät EU:ta, sitä helpompi on tiivistää niiden poliittisia, taloudellisia ja kulttuurisia yhteyksiä unioniin ja myös toisiinsa.

Tämän tiedonannon tarkoituksena on esittää itäistä kumppanuutta koskeva etenemissuunnitelma, jonka laatimisesta sovittiin Varsovassa 29. ja 30. syyskuuta 2011 pidetyssä itäisen kumppanuuden huippukokouksessa¹. Etenemissuunnitelma on tarkoitettu ohjaamaan kumppanuuden puitteissa tehtävää työtä syksyllä 2013 järjestettävää seuraavaa itäisen kumppanuuden huippukokousta silmällä pitäen². Se kattaa sekä itäisen kumppanuuden kahden- että monenvälisen ulottuvuuden, ja sitä ohjaavat yhteisvastuun, eriyttämisen ja ehdollisuuden periaatteet.

1. POLIITTINEN TAUSTA

1.1. Itäinen kumppanuus: yhteisiin arvoihin perustuva tasaveroinen kumppanuus

Itäinen kumppanuus käynnistettiin Prahassa vuonna 2009 pidetyssä huippukokouksessa³. EU ja sen itäeurooppalaiset kumppanit pyrkivät sen avulla edistämään poliittisia ja taloudellisia uudistuksia ja tukemaan alueen maiden lähentymistä EU:hun. Kumppanuuden perustana on yhteinen sitoutuminen kansainvälisen oikeuden periaatteisiin ja perusarvoihin, joihin kuuluvat demokratia, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen, sekä sitoutuminen markkinatalouteen, kestäväan kehitykseen ja hyvään hallintotapaan.

Vaikka kullakin maalla on omat yksilölliset suhteensa EU:n kanssa, EU ja sen kumppanit ovat itäisen kumppanuuden puitteissa sitoutuneet jatkamaan sellaisen monenvälisen ulottuvuuden kehittämistä, joka kattaa kaikki EU:n jäsenvaltiot ja kumppanimaat. Tämän monenvälisen ulottuvuuden avulla on tarkoitus vahvistaa ja täydentää kahdenvälisiä yhteyksiä ja helpottaa yhteisten kantojen ja yhteisen toiminnan kehittämistä.

¹ Varsovassa 29. ja 30. syyskuuta 2011 pidetyn itäisen kumppanuuden huippukokouksen yhteinen julistus.

² Etenemissuunnitelma ei rajoita Itä-Euroopan kumppanimaiden yksilöllisiä pyrkimyksiä tai niiden ohjelmia Euroopan yhdentymisen edistämiseksi. Sen sisällöstä on keskusteltu EU:n jäsenvaltioiden ja Itä-Euroopan kumppanimaiden sekä kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa.

³ Prahassa 7. toukokuuta 2009 pidetyn itäisen kumppanuuden huippukokouksen yhteinen julistus.

Varsovassa syyskuussa 2011 pidetyssä itäisen kumppanuuden toisessa huippukokouksessa vahvistettiin Prahassa sovitut tavoitteet ja todettiin, että useilla aloilla on tapahtunut merkittävää edistymistä. Huippukokouksen osanottajat kuitenkin tunnustivat myös, että uudistuspyrkimyksiä on tarpeen tehostaa, että yhteistyön teho määräytyy uudistusvauhdin perusteella ja että uudistuksiin eniten panostavat kumppanit hyötyvät eniten suhteestaan Euroopan unioniin. Osanottajat vaativat myös entistä määrätietoisempaa sitoutumista yhteisiin arvoihin.

On tärkeää tehdä muutoksia käytännön tasolla, rakentaa kestäviä demokraattisia instituutioita, ratkaista pitkittyneitä konflikteja rauhanomaisesti ja luoda vankka perusta kestäväille ja osallistavalle talouskasvulle ja työpaikkojen luomiselle. Edistyminen kohti syvää ja kestäväää demokratiaa on keskeinen tekijä EU:n ja sen itäeurooppalaisten kumppaneiden suhteiden kehittämisessä.

Erityisesti painotettiin tarvetta pitää yllä yhteyksiä yhteiskuntiin kokonaisuutena. Kansalaisyhteiskunta on keskeinen osatekijä toimivassa demokraattisessa järjestelmässä. Tämän vuoksi EU on merkittävästi lisäämässä tukeaan Itä-Euroopan maiden kansalaisyhteiskunnalle ja vahvistamassa yhteyksiään siihen.

Sen vuoksi näitä näkökohtia korostetaan tässä etenemissuunnitelmaa koskevassa ehdotuksessa.

1.2. Tavoitteet

Itäisen kumppanuuden tärkeimpänä tavoitteena on luoda edellytykset EU:n ja asianomaisten kumppanimaiden **poliittisen assosiaation vauhdittamiselle ja taloudellisen yhdentymisen syventämiselle**. Varsovassa pidetyssä itäisen kumppanuuden huippukokouksessa tunnustettiin joidenkin kumppanimaiden Eurooppa-suuntautuneisuus ja niiden sitoutuminen syvän ja kestäväan demokratian rakentamiseen. Huippukokouksessa korostettiin itäisen kumppanuuden erityistehtävää niiden kumppanimaiden tukemisessa, jotka pyrkivät yhä tiiviimpään suhteeseen EU:n kanssa⁴. Itäisellä kumppanuudella pyritään myös edistämään alueellista yhteistyötä ja hyviä naapuruussuhteita. Nämä tavoitteet tukevat yhteistä sitoutumista niin EU:n kuin kumppanimaidenkin vakauteen, turvallisuuteen ja vaurauteen. Edistääkseen näiden yleistavoitteiden saavuttamista EU ja sen itäeurooppalaiset kumppanit

- kehittävät **uusia, syvempiä sopimussuhteita EU:n ja kumppanimaiden välille** tekemällä assosiaatiosopimuksia ja perustamalla tarvittaessa myös pitkälle meneviä ja laaja-alaisia vapaakauppa-alueita, joiden yhteydessä tapahtuva sääntelyn lähentäminen voi osaltaan vahvistaa kaupan ja sijoitusten vapauttamisen myönteisiä vaikutuksia ja johtaa yhdenmukaisuuteen EU:n lainsäädännön ja normien kanssa;
- **tukevat kansalaisten liikkuvuutta ja viisumipakon poistamista hyvin hallitussa ja turvallisessa ympäristössä**. Kumppanimaiden kansalaisten liikkuvuutta edistetään viisumikäytäntöjen helpottamisesta ja takaisinotosta tehtävillä sopimuksilla, jotka ovat ensimmäinen askel kohti lopullisena tavoitteena olevaa viisumivapautta;
- **lisäävät alakohtaista yhteistyötä** ja helpottavat kumppanimaiden osallistumista EU:n ohjelmiin ja sen virastojen toimintaan.

⁴ Varsovassa 29. ja 30. syyskuuta 2011 pidetyn itäisen kumppanuuden huippukokouksen yhteinen julistus.

Itäisen kumppanuuden yhteydessä käsitellään myös muutosprosessin keskeneräisyyteen liittyviä kysymyksiä. Kumppaneita autetaan saamaan päätökseen demokratiaan ja markkinatalouteen siirtyminen tukemalla niiden uudistusprosessia.

2. UUDEN LÄHESTYMISTAVAN TOTEUTUS

Etenemissuunnitelmalla pyritään toteuttamaan käytännössä uudistetun Euroopan naapuruuspolitiikan ”enemmällä enemmän” -periaate. Mitä enemmän kumppanimaa edistyy uudistuksissaan, sitä enemmän tukea se saa EU:lta. Tämä tarkoittaa lisää rahoitusta yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen kehitykseen, laajempia kokonaisvaltaista instituutioiden kehittämistä koskevia ohjelmia, parempia mahdollisuuksia kumppanimaille päästä EU:n sisämarkkinoille, lisää EU:n rahoitusta investointeihin, mukaan luettuina EIP:n lainat sekä EIP:n ja muiden kansainvälisten rahoituslaitosten myöntämät lainat yhdistettyinä EU:n talousarviosta myönnettyihin avustuksiin, ja tehostettua poliittista vuoropuhelua. Uudistusten edistymistä arvioidaan Euroopan naapuruuspolitiikan (ENP) puitteissa vuosittain laadittavissa maakohtaisissa kertomuksissa.

Uudistusten edistymistä arvioidaan tietyin perustein, joissa otetaan huomioon EU:n ja kumppanimaiden nykyisissä sopimuksissa ja ENP-toimintaohjelmissa/assosiaatio-ohjelmissa jo tehdyt sitoumukset. EU tarkastelee suhteitaan kumppaneihinsa kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon myös alueen epävakauden poistamiseen ja konfliktien torjumiseen tähtäävät toimet.

Etenemissuunnitelmaa tuetaan lisärahoituksella ”enemmällä enemmän” periaatteen mukaisesti. Samalla perustetaan uusi ohjelma, itäisen kumppanuuden yhdentymis- ja yhteistyöohjelma, jonka alustavat määrärahat vuosiksi 2012 ja 2013 ovat 130 miljoonaa euroa. Näiden määrärahojen lisäksi EU on jo aiemmin sitoutunut tukemaan Itä-Euroopan kumppanimaita 1,9 miljardilla eurolla vuosina 2010–2013. Tukea itäeurooppalaisten kumppaneiden osallistumiselle korkea-asteen koulutuksen yhteistyöohjelmiin (Erasmus Mundus ja Tempus) lisätään siten, että määrärahat kaksinkertaistetaan Erasmus-ohjelman tapauksessa ja niitä lisätään huomattavasti Tempus-ohjelman tapauksessa. Itäisen kumppanuuden yhdentymis- ja yhteistyöohjelmassa keskitytään edistämään demokraattista muutosta ja instituutioiden kehittämistä, kestävää ja osallistavaa kasvua sekä luottamusta lisääviä toimia.

3. ETENEMISSUUNNITELMA: DYNAAMINEN KEINO SEURATA YHTEISTÄ SITOUTUMISTA UUDISTUKSIIN JA EDISTYMISEEN

Itäisen kumppanuuden etenemissuunnitelma ja liitteenä olevissa asiakirjoissa esitetyt kaksi taulukkoa antavat sekä EU:lle että Itä-Euroopan kumppanimaille mahdollisuuden ohjata ja seurata uudistuksia ja niissä edistymistä.

Etenemissuunnitelmassa esitetään

- **tavoitteet**, joista EU ja sen itäeurooppalaiset kumppanit ovat sopineet Prahassa vuonna 2009 ja Varsovassa vuonna 2011 pidettyjen huippukokousten julistuksiin perustuvan itäisen kumppanuuden puitteissa,
- **uudistukset ja edistys**, jotka kumppanimaiden olisi pyrittävä toteuttamaan saavuttaakseen assosiaatio-ohjelmissa ja ENP-toimintaohjelmissa esitettyihin yhteisesti sovittuihin toimenpiteisiin sisältyvät tavoitteet,

- **erilaiset välineet ja tuki**, joita EU antaa käyttöön osana rahoitusyhteistyötä ja poliittista vuoropuhelua,
- **erityistavoitteisiin, tuotoksiin tai määräaikoihin** perustuva arvio siitä, miten pitkälle EU ja kumppanimaat ennakoivat pääsevänsä tavoitteiden saavuttamisessa vuoden 2013 loppuun mennessä.

4. ETENEMISSUUNNITELMAN KAHDENVÄLINEN OSA

Etenemissuunnitelman kahdenvälisiä kysymyksiä koskevassa taulukossa keskitytään seuraaviin tärkeimpiin yhteisesti sovittuihin tavoitteisiin:

- poliittinen assosiaatio ja taloudellinen yhdentyminen,
- kansalaisten liikkuvuuden edistäminen turvallisessa ja hyvin hallitussa ympäristössä,
- alakohtaisen yhteistyön lisääminen.

Etenemissuunnitelman kahdenvälistä osaa koskevassa taulukossa pyritään esittämään näiden kolmen tavoitteen osalta ne poliittiset toimenpiteet, jotka kumppanimaiden olisi toteutettava. Lähtökohtana ovat voimassa olevat yhdessä sovitut asiakirjat, kuten assosiaatio-ohjelmat ja ENP-toimintaohjelmat, ja EU:n mahdollisuudet myöntää tukea.

- **Tavoite 1: Poliittinen assosiaatio ja taloudellinen yhdentyminen**

Yhteisten arvojen noudattaminen

Kahdenvälisessä osassa luetellaan yhteisten arvojen noudattamisen keskeiset arviointiperusteet. Siinä esitetään toisaalta yhdessä sovituissa asiakirjoissa, kuten assosiaatio-ohjelmissa, määritellyt kumppanimaiden tärkeimmät toimet ja toisaalta EU:n tarjoama tuki.

Itäisen kumppanuuden nykytilanne

Ukrainan kanssa on saatettu päätökseen neuvottelut assosiaatiosopimuksesta, joka sisältää myös määräykset pitkälle menevästä ja laaja-alaisesta vapaakauppa-alueesta. Sopimuksen teksti parafoitiin 30. maaliskuuta 2012. Moldovan tasavallan, Georgian, Armenian ja Azerbaidžanin kanssa on käynnistetty assosiaatiosopimusneuvottelut, jotka ovat edenneet hyvin. Päätös assosiaatiosopimukseen olennaisena osana kuuluvaa pitkälle menevää ja laaja-alaista vapaakauppa-alueesta koskevien neuvottelujen⁵ aloittamisesta Georgian ja Moldovan tasavallan kanssa tehtiin joulukuussa 2011. Päätös vastaavien neuvottelujen aloittamisesta Armenian kanssa tehtiin puolestaan helmikuussa 2012.

Tulokset syksyyn 2013 mennessä

Kun EU:n ja Ukrainan assosiaatiosopimusneuvottelut oli saatu päätökseen joulukuussa 2011 pidetyssä huippukokouksessa, osapuolet pääsivät yhteisymmärrykseen siitä, että Ukrainan tulokset erityisesti yhteisten arvojen ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen suhteen ovat ratkaisevan tärkeitä sen kannalta, miten nopeasti sen poliittinen assosiaatio ja taloudellinen

⁵ Nämä neuvottelut edellyttävät Maailman kauppajärjestön (WTO) jäsenyyttä.

yhdentymisen EU:n kanssa voi toteutua muun muassa assosiaatiosopimuksen tekemisen ja sen myöhemmän täytäntöönpanon yhteydessä.

On odotettavissa, että assosiaatiosopimuksia koskevat neuvottelut Moldovan tasavallan, Georgian, Armenian ja Azerbaidžanin kanssa ovat syksyyn 2013 mennessä jo hyvin pitkällä tai jopa päätökseen saatettuja. Pitkälle menevää ja laaja-alaista vapaakauppa-aluetta koskevat neuvottelut Armenian, Georgian ja Moldovan tasavallan kanssa ovat todennäköisesti jo hyvin pitkällä tai jopa päätökseen saatettuja, ja sääntelyn lähentämisessä on edistytty merkittävästi komission suositusten mukaisesti. Azerbaidžan on oletettavasti edistynyt WTO:hon liittymisessä, joka on ennakkoodellytys pitkälle menevää ja laaja-alaista vapaakauppa-aluetta koskevien neuvottelujen aloittamiselle.

EU:n olisi vuonna 2013 sovittava Armenian, Azerbaidžanin, Georgian ja Moldovan tasavallan kanssa assosiaatio-ohjelmista, joilla tuetaan assosiaatiosopimuksiin ja tarvittaessa pitkälle meneviin ja laaja-alaisiin vapaakauppa-alueisiin valmistautumista ja niiden täytäntöönpanoa.

Koko neuvotteluprosessin ajan EU tarjoaa kumppaneille mahdollisuutta poliittiseen vuoropuheluun ja rahoitustukeen muun muassa kokonaisvaltaista instituutioiden kehittämistä koskevien ohjelmien kautta. Edistyminen itäisen kumppanuuden yhteisten arvojen noudattamisen edellyttämässä poliittisissa uudistuksissa ja EU:n ja kumppanimaiden suhteiden yleistilanne vaikuttavat siihen, kuinka nopeasti kumppanit pääsevät hyötymään läheisemmistä suhteista EU:hun. Armenian, Georgian ja Ukrainan tulevat parlamenttivaalit ovat merkittäviä vaiheita demokratian vakiinnuttamisessa näissä maissa.

EU odottaa uskottavia ja kestäviä toimia rauhanomaisen ratkaisun saamiseksi mahdollisimman pian Georgian konflikteihin, Transnistrian konfliktiin Moldovan tasavallassa ja Vuoristo-Karabahia koskevaan konfliktiin. EU vahvistaa, että se aikoo jatkaa sitoutumistaan ja osallistumistaan Georgian vakauttamis- ja konfliktinratkaisuponnisteluihin, mukaan lukien Geneven neuvottelujen yhtenä puheenjohtajana jatkaminen, Etelä-Kaukasiala ja Georgian kriisiä varten nimitetyn EU:n erityisedustajan ponnistelut ja EU:n tarkkailuoperaation jatkaminen. Transnistrian konfliktin osalta EU tukee kaikilta osin Etyjin johdolla 5+2-muodossa toteuttavia välityspyrkimyksiä, joihin se osallistuu. EU tukee myös kaikilta osin Etyjin Minskin ryhmää, jonka jäsen se ei ole, ja sen välitystyötä Vuoristo-Karabahin konfliktin ratkaisemiseksi. EU toistaa tukensa Madridin periaatteille ja kehottaa Armeniaa ja Azerbaidžania vahdittamaan ponnistelujaan, jotta näistä periaatteista päästäisiin sopimukseen perustan luomiseksi rauhalle. EU tehostaa yhteistyötään asianomaisten kumppanimaiden kanssa ja lisää tukeaan luottamusta lisääville toimenpiteille sekä toimenpiteille, joilla konfliktista kärsimään joutuneiden ihmisten elämänlaatua pyritään parantamaan. Edistymisestä kumppanimaiden poliittisessa assosiaatiossa ja taloudellisessa yhdentymisessä Euroopan unionin kanssa on hyötyä myös alueen konfliktien ratkaisun ja vakauden kannalta.

EU aikoo jatkossakin määrätietoisesti tiivistää suhteitaan Valko-Venäjän kansaan ja kansalaisyhteiskuntaan. EU:n ja Valko-Venäjän suhteiden nykytila huomioon ottaen EU lisää tukeaan Valko-Venäjän kansalaisyhteiskunnalle ja demokraattisille poliittisille voimille tarkoitusta varten käynnistetyn nykyaikaistamista koskevan eurooppalaisen vuoropuhelun kautta. Tämä vuoropuhelu käynnistettiin Brysselissä 29. maaliskuuta 2012 merkinä EU:n vakaasta sitoutumisesta tukemaan Valko-Venäjän kansan demokraattisia pyrkimyksiä. EU seuraa edelleen tarkasti Valko-Venäjän tilannetta ja on sitoutunut noudattamaan kriittistä lähentymispolitiikkaa, jota harjoitetaan erityisesti vuoropuhelun ja itäisen kumppanuuden kautta. Kahdenvälisten suhteiden kehitys on jatkossakin riippuvaista siitä, miten Valko-

Venäjä edistyy demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien kunnioittamisessa. Samaan aikaan EU on tilanteessa tapahtuvan kehityksen perusteella valmis harkitsemaan uusia kohdennettuja toimenpiteitä kaikilla yhteistyön aloilla.

- **Tavoite 2: Liikkuvuuden edistäminen turvallisessa ja hyvin hallitussa ympäristössä**

Itäisen kumppanuuden nykytilanne

Moldovan tasavalta ja Ukraina ovat soveltaneet EU:n kanssa tehtyjä viisumikäytäntöjen helpottamista ja takaisinottoa koskevia sopimuksia vuodesta 2008 ja panevat parhaillaan täytäntöön viisumivapauteen tähtääviä toimintasuunnitelmia. Liikkuvuuskumppanuudet on solmittu Georgian ja Moldovan tasavallan kanssa ja äskettäin myös Armenian kanssa. Georgia on maaliskuusta 2011 soveltanut menestyksekkäästi viisumikäytäntöjen helpottamista ja takaisinottoa koskevia sopimuksia. Euroopan komissio aloitti maaliskuussa 2012 neuvottelut vastaavista sopimuksista Armenian ja Azerbaidžanin kanssa saatuaan tätä varten neuvotteluvaltuudet EU:n ministerineuvostolta joulukuussa 2011. Myös Valko-Venäjälle esitettiin neuvottelutarjous kesäkuussa 2011, mutta maan viranomaiset eivät ole vastanneet siihen, vaikka nämä sopimukset hyödyttäisivät maan väestöä laajalti. Helpottaakseen viisumien myöntämistä valkovenäläisille EU:n jäsenvaltiot pyrkivät käyttämään optimaalisesti viisumisäännösten tarjoamia nykyisiä joustomahdollisuuksia, erityisesti mahdollisuuksia olla perimättä viisumimaksuja ja alentaa niitä Valko-Venäjän tiettyjen kansalaisryhmien osalta tai yksittäisissä tapauksissa.

Tulokset syksyyn 2013 mennessä

On odotettavissa, että neuvottelut viisumikäytäntöjen helpottamista ja takaisinottoa koskevista sopimuksista Armenian ja Azerbaidžanin kanssa saadaan päätökseen. EU on edelleen valmis aloittamaan neuvottelut vastaavista sopimuksista Valko-Venäjän kanssa. Azerbaidžanin kanssa voitaisiin harkita liikkuvuuskumppanuuden solmimista. Piakkoin voitaisiin aloittaa neuvottelut viisumivapauteen tähtäävästä toimintasuunnitelmasta Georgian kanssa ja myöhemmin myös Armenian ja Azerbaidžanin kanssa, jos viisumikäytäntöjen helpottamista ja takaisinottoa koskevat sopimukset pannaan tehokkaasti täytäntöön ja oikeus- ja sisäasioiden alalla tehdään laaja-alaista ja tehokasta yhteistyötä. EU aikoo aloittaa viisumivuoropuhelun Georgian kanssa lähiaikoina. Viisumivapaus Moldovan tasavallan ja Ukrainan kanssa riippuu viisumivapauteen tähtäävien toimintasuunnitelmien täytäntöönpanosta näissä maissa.

- **Tavoite 3: Alakohtaisen yhteistyön lisääminen**

Seuraavassa esitettävä katsaus yhteistyöaloihin on ohjeellinen, eikä se ole tyhjentävä. Lisätietoja alakohtaisen yhteistyön lisäämisestä esitetään taulukoissa. Kumppanimaiden kanssa kahdesti vuodessa järjestettävät itäisen kumppanuuden epäviralliset vuoropuhelut (joista lisätietoja jäljempänä 5 kohdassa) tehostavat myös osaltaan kahdenvälistä alakohtaista yhteistyötä.

Osallistuminen EU:n ohjelmiin ja sen virastojen toimintaan

Itäisen kumppanuuden nykytilanne

EU:n Moldovan tasavallan ja Ukrainan kanssa allekirjoittamat pöytäkirjat muodostavat oikeusperustan niiden osallistumiselle sellaisiin EU:n ohjelmiin, joihin ENP-kumppaneilla on mahdollisuus osallistua. Moldovan tasavalta assosioitui EU:n seitsemänteen tutkimuksen ja teknologian kehittämisen puiteohjelmaan tammikuussa 2012. EU:n virastojen ja Itä-Euroopan

maiden yhteistyössä tai pyrkimyksissä tehostaa yhteistyötä on edistytty erityisesti oikeus- ja sisäasioiden ja lentoturvallisuuden aloilla.

Tulokset syksyyn 2013 mennessä

EU helpottaa kumppanimaiden osallistumista sellaisten **EU:n virastojen toimintaan ja sellaisiin EU:n ohjelmiin**, joihin niillä on mahdollisuus osallistua asiaa koskevan komission tiedonannon⁶ perusteella. Vuoden 2013 loppuun mennessä on saatu keskinäisen sopimuksen perusteella neuvoteltua lisää pöytäkirjoja, jotka mahdollistavat entistä useamman itäisen kumppanimaan osallistumisen EU:n ohjelmiin. Komissio auttaa edelleen kumppanimaita täyttämään lainsäädännölliset ennakkoehdot EU:n virastojen toimintaan osallistumiselle ja myöntää tukea, joka kattaa osan EU:n virastojen toimintaan ja ohjelmiin osallistumisesta aiheutuvista kustannuksista.

Energia

Itäisen kumppanuuden nykytilanne

Energiavarmuuden vahvistamiseen tähtääviä alakohtaisia uudistuksia on käynnistetty. Lisäksi on ryhdytty alustaviin toimiin Itä-Euroopan maiden ja EU:n energiamarkkinoiden yhdentämiseksi, EU:n ja itäisten kumppanimaiden verkkojen yhteenliittämisen tehostamiseksi, energian toimituslähteiden ja -reittien monipuolistamiseksi sekä energiatehokkuuden ja uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämiseksi. Alan lainsäädännön ja sääntelyn lähentäminen energian sisämarkkinoita koskevien EU:n sääntöjen tiettyyn osiin on aloitettu. Ukraina ja Moldovan tasavalta ovat jäseniä ja Georgia ja Armenia tarkkailijoita energiayhteisössä, joka on tehokas yhdentämisväline. Ukrainassa ja Armeniassa toteutetaan parhaillaan ydinturvallisuuteen liittyviä parannuksia. Molemmat maat sitoutuivat vuonna 2011 tapahtuneen Fukushima onnettomuuden jälkeen suorittamaan vapaaehtoisesti EU:n eritelmien mukaisia stressitestejä. Myös Valko-Venäjä sitoutui suorittamaan ydinvoimalahankettaan koskevia turvallisuus- ja riskinarviointoja.

Tulokset syksyyn 2013 mennessä

Energiakumppanuuden vahvistamiseksi edistetään osallistavaa ja avointa politiikkaa energiavarmuuden, energian siirtämisen ja energiahuollon alalla. Energiapoliittisissa uudistuksissa on todennäköisesti edistytty merkittävästi, minkä ansiosta energiamarkkinoiden yhdentämisessä voidaan edetä. Synergioita energiayhteisön perustamissopimuksen mukaisten toimien kanssa kannustetaan. Yhteisen edun mukaisia energiaverkkoja (maakaasu, öljy, sähkö) on todennäköisesti kehitetty edelleen sekä suunnittelun että varsinaisen rakentamisen osalta, mikä käsittää myös konkreettisen edistymisen eteläisen kaasukäytävän toteuttamisessa. Eteläinen kaasukäytävä on strategisesti tärkeä infrastruktuuri, jolla pyritään varmistamaan Kaspianmereltä Euroopan markkinoille suuntautuvien energian toimitusreittien monipuolistaminen. Kumppanimaat ovat oletettavasti panneet täytäntöön entistä tehokkaampia energiatehokkuutta ja uusiutuvia energialähteitä koskevia politiikkoja ja hankkeita. Ukrainan ja Armenian odotetaan parantaneen ydinvoimaloidensa turvallisuutta entisestään ja saattaneet päätökseen niiden stressitestit.

⁶ Komission tiedonanto yleisestä toimintamallista Euroopan naapuruuspolitiikan piiriin kuuluvien maiden osallistumiselle yhteisön virastojen ja ohjelmien toimintaan, KOM(2006) 724, Bryssel 4.12.2006.

Liikenne

Itäisen kumppanuuden nykytilanne

Kaikki liikennemuodot kattavia **liikennealan** uudistuksia on aloitettu, mutta niitä ei ole saatu vielä läheskään päätökseen. Useimmat maat ovat asteittain yhdenmukaistamassa säännöksiään EU:n liikennelainsäädännön kanssa. Korkeatasoiset liikenteen turvallisuutta ja sosiaalisia kysymyksiä koskevat normit ovat keskeinen edellytys kumppanimaiden tiiviimmälle yhdentymiselle EU:n liikennejärjestelmään.

Ilmailualalla on saatu päätökseen neuvottelut kattavasta lentoliikennesopimuksesta Georgian ja Moldovan tasavallan kanssa ja vastaavat neuvottelut Azerbaidžanin kanssa ovat alkamassa. Neuvotteluissa Ukrainan kanssa on edistytty. **Meriturvallisuuden** parantamisessa riittää yhä haasteita, sillä useimpien kumppanimaiden liput ovat lippuvaltiotoiminnan arvioinnin perusteella edelleen satamavaltioiden suorittamia tarkastuksia koskevan Pariisin yhteisymmärryspöytäkirjan mustalla listalla. Kumppanimaiden **tieliikenneturvallisuus** on ongelmanaihe, sillä tieliikenteen onnettomuuksissa kuolee näissä maissa huomattavasti enemmän ihmisiä kuin EU:ssa. **Rautatieliikenteen** mahdollisuuksia voitaisiin hyödyntää paremmin parantamalla sen yhteentoimivuutta EU:n rautatiejärjestelmien kanssa. EU:n ja kumppanimaiden välisen henkilö- ja tavaraliikenteen sujuvuutta haittaavat infrastruktuurin pullonkaulat. EU ja kumppanimaat tekevätkin yhteistyötä infrastruktuurien suunnittelussa varmistaakseen liikenneverkkojen väliset yhteydet.

Tulokset syksyyn 2013 mennessä

On odotettavissa, että liikennealan uudistukset ovat johtaneet lähentymiseen EU:n liikennelainsäädännön kanssa. Neuvottelut lentoliikennesopimuksista on todennäköisesti saatu päätökseen joidenkin maiden kanssa ja neuvotteluja muiden maiden kanssa on jatkettu tai ollaan aloittamassa. Sopimusten täytäntöönpanon seuranta on aloitettu. Merenkulun turvallisuus on todennäköisesti parantunut alan politiikkaa koskevien uudistusten ansiosta ja lippuvaltiotoimintaa on parannettu satamavaltioiden suorittamaa valvontaa koskevan Pariisin yhteisymmärryspöytäkirjan mukaisesti. Kumppanimaiden olisi pystyttävä osoittamaan, että liikenneturvallisuutta on saatu parannettua ja että rautatieliikenteen yhteentoimivuutta EU:n raideliikenteen kanssa on ryhdytty parantamaan konkreettisin toimin. On odotettavissa, että liikenneyhteyksiä EU:hun on saatu parannettua verkkojen paremmalla suunnittelulla ja toteuttamalla ensisijaisia infrastruktuurihankkeita, joiden avulla kumppanimaat saadaan liitettyä Euroopan laajuiseen liikenneverkkoon.

Vapaus, oikeus ja turvallisuus

Itäisen kumppanuuden nykytilanne

Tämän alan kahdenvälinen yhteistyö on kehittynyt asteittain. Ensin aloitettiin yhteistyö Ukrainan kanssa EU:n ja Ukrainan alakohtaisen toimintasuunnitelman perusteella. Moldovan tasavallan ja Georgian kanssa solmitut liikkuvuuskumppanuudet ovat toimineet esimerkkeinä siitä, miten yhteyksiä voidaan vahvistaa ja toimintaa lisätä muuttoliikkeen alalla yleensä, ja ne ovat myötävaikuttaneet liikkuvuuskumppanuuden allekirjoittamiseen Armenian kanssa lokakuussa 2011. EU:n rajavalvonnan avustusoperaatio Moldovan tasavallan ja Ukrainan rajalla (EUBAM) ja Etelä-Kaukasian yhdenmukaista rajaturvallisuutta koskeva hanke (SCIBM) ovat lisänneet rajaturvallisuutta koskevaa alueellista yhteistyötä. EUBAM-operaation avulla on myös voitu jatkaa Moldovan tasavallassa sijaitsevan Transnistrian alueen tilanteen asianmukaisista seurantaan. EU:n ja sen itäeurooppalaisten kumppaneiden asialistalla viime

vuosina ovat olleet myös turvapaikka-asiat, järjestäytyneen rikollisuuden, ihmiskaupan, rahanpesun ja korruption torjunta, tietosuoja ja oikeudellinen yhteistyö. Moldovan tasavallan, Armenian ja Azerbaidžanin kanssa aloitettiin vuonna 2011 huumausaineita koskeva vuoropuhelu. EU toisti joulukuussa 2011 aikovansa lujittaa entisestään itäisen kumppanuuden puitteissa tehtävää alakohtaista yhteistyötä, myös yhteistyötä huumeiden torjuntaan liittyvissä asioissa. Kuten itäisen kumppanuuden puitteissa tehtävästä yhteistyöstä oikeus- ja sisäasioiden alalla annetussa komission tiedonannossa⁷ lisäksi todetaan, mahdollisuus kutsua säännöllisesti koolle yhteistyön kannalta olennaisiin oikeus- ja sisäasioihin keskittyviä ministerikokouksia voi auttaa antamaan asiaan kuuluvaa poliittista ohjausta ja koordinoimaan työtä tietyillä aloilla edistymiseksi.

Tulokset syksyyn 2013 mennessä

Laillisen muuttoliikkeen edistämisessä voitaneen edetä asianmukaisen sääntelytyön ja lainsäädännön täytäntöönpanon kautta itäisen kumppanuuden puitteissa tehtävästä yhteistyöstä oikeus- ja sisäasioiden alalla annetussa komission tiedonannossa sekä asiaa koskevissa neuvoston päätelmissä⁸ esitetyllä tavalla. Turvapaikka-asioissa on edistytty antamalla lainsäädäntöä ja ottamalla käyttöön hallintorakenteita ja menettelyjä, joilla voidaan varmistaa tehokas suojelu. Laittoman muuttoliikkeen torjuntaa ja takaisinottoa koskeva lainsäädäntökehys on todennäköisesti saatu valmiiksi ja tehokkaat täytäntöönpanotoimet aloitettu.

On odotettavissa, että **ihmiskaupan torjuntaa** ryhdytään toteuttamaan käytännössä panemalla kaikilta osin täytäntöön asiaa koskevat kansainväliset yleissopimukset. **Yhdennettyä rajaturvallisuutta** puolestaan toteutetaan parhaiden käytäntöjen ja kansainvälisten sopimusten pohjalta. Järjestäytyneen rikollisuuden, talousrikosten ja terrorismin rahoituksen torjunnassa, huumausaineiden kaupan ja korruption vastaisissa toimissa ja tietosuojan varmistamisessa on todennäköisesti edistytty merkittävästi antamalla tehokasta lainsäädäntöä, jonka täytäntöönpanoa valvotaan huolellisesti.

Aluekehitys, maatalous ja maaseudun kehittäminen

Itäisen kumppanuuden nykytilanne

Aluepolitiikkaa koskevaa vuoropuhelua käydään Ukrainan kanssa, ja vastaava vuoropuhelu on hiljattain aloitettu ja työohjelmista sovittu Georgian ja Moldovan tasavallan kanssa. Ukrainassa ja Georgiassa on käynnissä laajoja aluekehitysohjelmia, ja Armenian ja Azerbaidžanin hallitusten kanssa käydään parhaillaan keskusteluja maiden aluekehitysstrategioista **aluekehityksen pilottiohjelmien** valmistelua silmällä pitäen. Moldovan tasavallan osalta valmistelut ovat loppuvaiheessa ja ohjelma käynnistetään vuonna 2012. Maataloutta ja maaseudun kehittämistä koskevaa alakohtaista vuoropuhelua käydään kumppanuus- ja yhteistyösopimuksilla perustetuissa alakomiteoissa. Tiivistääkseen maatalousalan yhteistyötä kumppanimaiden kanssa komissio on alkanut valmistella yleistä lähestymistapaa alan tukemiseksi **Euroopan naapuruuspolitiikkaan kuuluvan maatalouden ja maaseudun kehittämisen ohjelman (ENPARD)** avulla.

⁷ Komission tiedonanto itäisen kumppanuuden puitteissa tehtävästä yhteistyöstä oikeus- ja sisäasioiden alalla, KOM(2011) 564, Bryssel 26.9.2011.

⁸ Neuvoston päätelmät itäisen kumppanuuden puitteissa tehtävästä yhteistyöstä oikeus- ja sisäasioiden alalla, Bryssel 13. ja 14.12.2011.

Tulokset syksyyn 2013 mennessä

Aluekehityksen alalla on todennäköisesti edistytty työohjelmien täytäntöönpanossa ja vuoropuhelua on ehkä aloitettu muiden kiinnostuneiden kumppaneiden kanssa. Aluekehityksen pilottiohjelmat lienevät useimmissa kumppanimaissa toteutusvaiheessa. **Maatalouden ja maaseudun kehittämisen** alalla on saatu päätökseen ENPARD-ohjelmien käynnistämiseen liittyviä alakohtaisia tarkasteluja koskevat valmistelut. ENPARD-ohjelmien odotetaan auttavan kumppanimaita toimimaan tehokkaammin ulkomaisilla markkinoilla, hyötymään täysimääräisesti tulevista pitkälle menevistä ja laaja-alaisista vapaakauppa-alueista ja edistämään maataloutta kansallisella tasolla. Tätä taustaa vasten komissio aikoo käydä tiivistä politiikkoja koskevaa vuoropuhelua kumppanimaiden kanssa tarkoituksenaan edistää maatalouden ja maaseudun kehittämistä koskevia pitkän aikavälin strategioita tiiviissä yhteistyössä kaikkien asianomaisten sidosryhmien kanssa. Tätä varten käynnistetään tutkimus, jossa tarkastellaan yhdessä kumppanimaiden kanssa niiden maaseutu- ja maatalouspolitiikkoja ja -strategioita ja määritellään tulevan tuen mahdolliset kohdealat. Näin saadaan hyvä pohja ENPARD-ohjelmien käynnistämiseksi Itä-Euroopan kumppanimaissa. Georgiassa ollaan samanaikaisesti päättämässä suurta maatalousalan ohjelmaa (Maatalousalan tuki – ENPARD Georgia), jonka budjetti on 40 miljoonaa euroa. Uusien ENPARD-yhteistyöohjelmien käynnistämistä harkitaan tänä kesänä aloitettavan ohjelmasuunnittelun yhteydessä niiden arviointien perusteella, joita tehdään parhaillaan käynnissä olevista maaseudun kehittämisohjelmista, esimerkiksi edellä mainitusta ohjelmasta Georgiassa ja ohjelmista, jotka toteutetaan Azerbaidžanissa (Maaseudun ja maatalouden kehittäminen) ja Moldovan tasavallassa (Maaseutualueiden kehityksen edistäminen).

EU on lisäksi valmis tekemään tiiviimpää yhteistyötä **meripolitiikan** alalla rannikolla sijaitsevien kumppanimaiden kanssa, jotta voitaisiin muun muassa varmistaa kalavarojen kestävä käyttö.

Ympäristö ja ilmastonmuutos

Itäisen kumppanuuden nykytilanne

Ympäristöön ja ilmastonmuutokseen liittyvä yhteistyö kattaa monenlaisia aihealueita, muun muassa vihreän talouden, biologisen monimuotoisuuden, yhteisen ympäristötietojärjestelmän ja ympäristöarvioinnit. Ensisijaisena tavoitteena on tukea sääntelyn lähentämistä, vahvistaa hallinnollisia valmiuksia ja täytäntöönpanoa ja panna täytäntöön monenvälisiä ympäristösopimuksia.

Tulokset syksyyn 2013 mennessä

On odotettavissa, että kumppanimaat ovat edistyneet huomattavasti valmisteluissaan, jotka koskevat lähentymistä EU:n ympäristölainsäädännön keskeisiin osiin. Ne ovat todennäköisesti parantaneet hallintorakenteitaan ja edistyneet kattavan ympäristötietojen keruujärjestelmän perustamisessa.

5. ETENEMISSUUNNITELMAN MONENVÄLINEN OSA

Itäisen kumppanuuden monenvälisellä ulottuvuudella on tarkoitus tukea ja vahvistaa kumppanuuden kahdenvälisiä tavoitteita. Se tarjoaa foorumin tietojen ja kokemusten vaihtoon kumppanimaiden siirtymävaiheesta, uudistuksista ja nykyaikaistumisesta. Se on keino edistää yhdentymistä EU:n kanssa, joten se antaa kumppaneille mahdollisuuden saada käyttöönsä

lisäväline, jolla tuetaan uudistuspyrkimyksiä ja helpotetaan lainsäädännön lähentämistä. Kuten Varsovan huippukokouksen julistuksessa vahvistettiin, itäisen kumppanuuden tulisi myös edelleen edistää vakautta ja monenvälistä luottamuksen lisäämistä silloin, kun pitkittyneet konfliktit yhä haittaavat yhteistyöpyrkimyksiä.

Etenemissuunnitelman tämä osa vastaa itäisen kumppanuuden monenvälisten foorumien joka toinen vuosi laadittavissa työohjelmissa määriteltyjä tavoitteita. Näillä foorumeilla, joihin osallistuu korkeita virkamiehiä EU:n jäsenvaltioista ja kumppanimaista, käydään politiikkoja koskevaa vuoropuhelua seuraavista aiheista: demokratia, hyvä hallintotapa ja vakaus; talouskehitys; energiavarmuus; kansalaisaktivismi ja eri maissa asuvien ihmisten välisten yhteyksien helpottaminen. Ne täydentävät EU:n ja kumppanimaiden suhteiden kahdenvälistä osiota.

EU on itäisen kumppanuuden perustamisen jälkeen käynnistänyt joukon lippulaiva-aloitteita, joista keskustellaan säännöllisesti asianmukaisilla monenvälisillä foorumeilla. Niistä tehdään arviointi vuosina 2012 ja 2013, ja EU aikoo vuosia 2014–2020 koskevan ohjelmasuunnittelun yhteydessä harkita uusien, vuodesta 2014 toteutettavien lippulaiva-aloitteiden käynnistämistä itäisen kumppanuuden seuraavaan huippukokoukseen valmistauduttaessa.

Suunnitelmissa olevat **itäisen kumppanuuden epäviralliset vuoropuhelut** ovat uusi keino kahden- ja monenvälisten prosessien välisen yhteyden vahvistamiseksi, itäistä kumppanuutta koskevan yhteisvastuullisuuden kasvattamiseksi ja alueellisen dynamiikan edistämiseksi. Nämä kumppanimaiden ulkoministerien sekä EU:n korkean edustajan / varapuheenjohtajan ja naapuruuspolitiikasta vastaavan komissaarin välillä kahdesti vuodessa järjestettävät monenväliset vuoropuhelut tarjoavat tilaisuuden keskustella ministeritasolla epävirallisesti kumppanimaiden kehityksestä ja edistymisestä uudistuksissa. Samalla niissä voidaan seurata itäisen kumppanuuden etenemissuunnitelman täytäntöönpanoa. Vuoropuhelujen yhteydessä voidaan myös järjestää eri alojen ministereiden ja EU:n komissaarien epävirallisia kokouksia EU:n ja sen itäeurooppalaisten kumppaneiden **alakohtaisen monenvälisen yhteistyön** tehostamiseksi.

- **Demokratia, hyvä hallintotapa ja vakaus**

Itäisen kumppanuuden nykytilanne

Edistymistä on jo tapahtunut seuraavilla aloilla: korruption torjunta, demokratia ja ihmisoikeudet, oikeuslaitoksen toiminnan tehostaminen, tietoverkkorikollisuus ja vaaleja koskevien normien parantaminen. Demokratiaa, hyvää hallintotapaa ja vakautta käsittelevä foorumi on äskettäin perustanut **julkishallinnon uudistusta ja muuttoliike- ja turvapaikka-asioita** käsittelevät uudet asiantuntijapaneelit ja hyväksynyt niiden kahden vuoden työsuunnitelmat. Foorumi pohtii keinoja parantaa lainvalvontaviranomaisten yhteisiä menetelmiä **rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi** ja aloittaa yhteistyö **yhteiseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan (YTPP) liittyvissä asioissa**.

Tulokset syksyyn 2013 mennessä

Tähän mennessä on todennäköisesti tapahtunut merkittävää edistymistä nykyisen vuosia 2012 ja 2013 koskevan työohjelman keskeisten tavoitteiden ja niihin liittyvien kahden **lippulaiva-aloitteen** toteuttamisessa. **Yhdennettyä rajaturvallisuutta** koskevan lippulaiva-aloitteen ansiosta yli 700 rajavartiolaitoksen ja tullin virkailijaa on saanut koulutusta ja kumppanimaiden rajoilla on aloitettu konkreettisten pilottihankkeiden toteuttaminen. Pelastuspalvelualan lippulaiva-aloitteella **luonnonkatastrofien ja ihmisen toiminnan**

aiheuttamien katastrofien ehkäisemiseksi sekä niihin varautumiseksi ja reagoimiseksi on pystytty merkittävästi edistämään sähköisen riskikartaston laatimista ja antamaan suosituksia katastrofien ehkäisyyn ja niihin varautumiseen ja reagointiin liittyvien valmiuksien parantamiseksi kumppanimaissa.

Demokratiaa, hyvää hallintotapaa ja vakautta käsittelevä foorumi ja siihen liittyvät paneelit ovat tehneet tiivistä yhteistyötä Euroopan neuvoston kanssa EU:n rahoittaman itäisen kumppanuuden välineen kautta ja ovat pystyneet vaikuttamaan siihen, että **vaalien, oikeuslaitoksen uudistamisen ja korruption torjunnan alalla on saatu aikaan eurooppalaisia normeja vastaavia parannuksia ja että valmiudet tietoverkkorikollisuuden torjumiseen ovat parantuneet. Oikeusasiamieslaitosten vahvistamiseksi on ryhdytty toimiin. Julkishallinnon uudistamisessa on edistytty vuosina 2012 ja 2013 järjestettyjen vaihtojen, koulutustapahtumien, seminaarien ja työpajojen tuloksena. Rajat ylittävän yhteistyön ohjelmista ja alueellisen yhteistyön pilottihankkeista saatu tuki, alue- ja paikallisviranomaisten konferenssin (CORLEAP) toiminta ja julkishallinnon uudistusta käsittelevä paneeli** ovat vahvistaneet kumppanimaiden valmiuksia alue- ja paikallishallinnon tasolla.

Uusi **muuttoliike- ja turvapaikka-asioita käsittelevä paneeli** on todennäköisesti vahvistanut turvapaikka- ja muuttoliikeasioihin liittyviä järjestelmiä hyvien käytänteiden mukaisesti. **Lainvalvontaviranomaisten välinen yhteistyö** on tehostunut EuroEast-poliisihankkeen käynnistämisen myötä. Mahdollisuuksista tehostaa **yhteistyötä kansainväliseen turvallisuuteen ja YTPP:hen liittyvissä asioissa** on ryhdytty keskustelemaan.

- **Taloudellinen yhdentyminen ja lähentyminen EU:n politiikkoihin**

Itäisen kumppanuuden nykytilanne

Taloudellista yhdentymistä ja lähentymistä EU:n politiikkoihin käsittelevä foorumi on tukenut kumppaneiden pyrkimyksiä, jotka liittyvät kauppaa ja kaupan liitännäistoimenpiteitä koskevan sääntelyn lähentämiseen, investointiedellytysten parantamiseen ja pk-yritysten kehittämiseen. Foorumin alaisuudessa toimiva, **pitkälle meneviin ja laaja-alaisiin vapaakauppa-alueisiin liittyvää kaupan alan sääntely-yhteistyötä käsittelevä paneeli** on tarkastellut monenlaisia kysymyksiä itäisen kumppanuuden puitteissa käytävien kahdenvälisten kauppaneuvottelujen tueksi. **Ympäristöön ja ilmastomuutokseen liittyviä asioita käsittelevä paneeli** keskittyy lähentymiseen EU:n ympäristölainsäädännön kanssa, talouksien viherryttämiseen ja ilmastomuutokseen torjuntatoimiin. Foorumi on perustanut **pk-yrityksiä koskevaa politiikkaa käsittelevän paneelin** ja pyrkii edistämään **yritysten välisiä yhteyksiä**. Vuonna 2011 perustettiin **liikennettä käsittelevä paneeli**, jonka avulla pyritään vahvistamaan liikenneyhteyksiä naapurimaihin helpottamalla asiaa koskevassa komission tiedonannossa⁹ esitettyjen toimenpiteiden täytäntöönpanoa. Työmarkkinoita ja sosiaalipolitiikkaa käsittelevän paneelin perustamista harkitaan.

Tulokset syksyyn 2013 mennessä

On odotettavissa, että tämän alan toimenpiteillä on pystytty edistämään kumppanimaiden lainsäädännön asteittaista lähentämistä kauppaa ja kaupan liitännäistoimenpiteitä koskevaan

⁹ Komission tiedonanto ”EU ja sen lähialueet: Uusi lähestymistapa liikennealan yhteistyöhön”, KOM (2011) 415, Bryssel, 7.7.2011.

EU:n säännöstöön pitkälle menevistä ja laaja-alaisista vapaakauppasopimuksista parhaillaan tai tulevaisuudessa käytävien neuvottelujen ja sopimusten täytäntöönpanon yhteydessä. **Tulliyhteistyöllä** on oletettavasti pystytty varmistamaan entistä sujuvamat ja turvallisemmat kauppareitit, kehittämään riskinhallintajärjestelmiä ja tukemaan tullialan uudistuksia yleensäkin sekä lähentämään kumppanimaiden säännöksiä EU:n säännöksiin ja edistymään petosten ja erityisesti savukkeiden salakuljetuksen torjunnassa. **Pieniä ja keskisuuria yrityksiä (pk-yrityksiä)** koskevalla yhteistyöllä ja siihen liittyvällä lippulaiva-aloitteella on todennäköisesti pystytty parantamaan neuvontapalveluiden ja investointirahoituksen saatavuutta. **Tietoyhteiskunnan** alalla on perustettu itäisen kumppanuuden sääntelyviranomaisten verkosto. **Liikenteen alalla** on keskitytty edistämään markkinoiden yhdentymistä ja verkkojen yhteenliittämistä matkustaja- ja tavaraliikenteen helpottamiseksi. **Ympäristö- ja ilmastomuutoskysymyksiä** koskevan vuoropuhelun tehostaminen johtanee lähentymiseen EU:n ympäristölainsäädännön kanssa. Kansallisten päästökauppajärjestelmien kehittämiseen ja ilmastomuutokseen liittyvien pilottihankkeiden toteuttamiseen olisi tarjottava tukea. Veropolitiikkojen yhdenmukaistamista ja verotusalan hyvää hallintotapaa koskevaa vuoropuhelua jatketaan. **Työmarkkinoita ja sosiaalipolitiikkaa** koskeva vuoropuhelu olisi aloitettava, jotta voitaisiin edistää keskustelua työllisyyttä, sosiaaliturvaa ja sosiaalista osallisuutta koskevista politiikoista muun muassa julkisten viranomaisten ja työmarkkinaosapuolten kanssa. EU:n ja kumppanimaiden olisi myös edelleen tehtävä yhteistyötä laadukkaiden **tilastojen** edistämiseksi ja levittämiseksi.

Yhteistyön tehostaminen Euroopan investointipankin (EIP), Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin (EBRD) ja muiden **eurooppalaisten rahoituslaitosten** kanssa on osaltaan auttanut lisäämään EU:n rahoituksen vipuvaikutusta erityisesti keskeisissä verkkojen yhteenliittämishankkeissa muun muassa EIP:n itäisen kumppanuuden välineen kautta. EU on kehittämässä lisää vaihtoehtoja riskipääomatoimien ja takausjärjestelmien tukemiseksi itäisissä naapurimaissa yhdessä EIP:n, EBRD:n ja muiden eurooppalaisten rahoituslaitosten kanssa. Lähtökohtana ovat ne hyvät kokemukset, joita saatiin EU:n tuesta Euroopan Kaakkois-Eurooppa-rahastolle ja pk-yritysten rahoitusvälineelle.

- **Energiavarmuus**

Itäisen kumppanuuden nykytilanne

Energiavarmuutta käsittelevän foorumin työ on keskittynyt seuraaviin neljään keskeiseen tavoitteeseen: toimintaedellytysten parantaminen ja solidaarisuuden lisääminen; tuki infrastruktuurin kehittämiseen, verkkojen yhteenliittämiseen ja energialähteiden monipuolistamiseen; energiatehokkuuden ja uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen; sääntelykehys ja energiapolitiikkojen lähentäminen. Varsovan huippukokouksen julistuksen perusteella foorumin vuosia 2012 ja 2013 koskevaan työohjelmaan on otettu myös toimet, joiden tavoitteena on luoda ydinturvallisuutta koskeva sääntelykehys ja vahvistaa sitä.

Tulokset syksyyn 2013 mennessä

Vuosina 2012 ja 2013 on keskitytty tehostamaan **yhteistyötä, jonka tavoitteena on kilpailukykyisten energiamarkkinoiden yhdentäminen EU:n markkinoihin** toteuttamalla kattavia energiasektorin uudistuksia (politiikka, lainsäädännön täytäntöönpano ja sääntely). Myös pyrkimyksiä edistää energialähteiden monipuolistamista jatketaan. Energiatehokkuutta ja uusiutuvien energialähteiden käyttöä edistetään määrätietoisesti. Keskeisten tavoitteiden saavuttamista näillä aloilla tuetaan **alueellisia sähkömarkkinoita, energiatehokkuutta ja**

uusiutuvia energialähteitä koskevalla lippulaiva-aloitteella Inogate-ohjelman ja kaupunginjohtajien energia- ja ilmastositoumuksen (*Covenant of Mayors*) kautta.

Kumppanimaiden odotetaan saavan päätökseen stressitestit vuoden 2012 aikana osana pyrkimyksiä **parantaa ydinturvallisuutta** ja kehittää kansainvälisten yleis- ja muiden sopimusten mukainen vakaa oikeudellisesti sitova sääntelyjärjestelmä.

- **Ihmisten väliset yhteydet**

Itäisen kumppanuuden nykytilanne

Ihmisten välisiä yhteyksiä käsittelevä foorumi tukee EU:n ja kumppanimaiden kansalaisten välistä vuorovaikutusta keskittyen erityisesti opiskelijoihin, akateemiseen henkilöstöön, tutkijoihin, nuoriin ja kulttuurialan toimijoihin. EU:n jäsenvaltiot ja kumppanimaat ovat aloittaneet vuoropuhelun useilla politiikan aloilla, muun muassa nuoriso- ja kulttuuripolitiikassa. Yhteistyötä tehdään useiden uusien tai pidempään käynnissä olleiden EU:n yhteistyöohjelmien puitteissa koulutuksen, tutkimuksen ja innovoinnin sekä nuorison ja kulttuurin aloilla. Huomiota kiinnitetään nykyaikaistamistarpeisiin, tutkimus- ja innovointivalmiuksien kehittämiseen ja opiskelijoiden, opettajien, tutkijoiden ja nuorten liikkuvuuteen. Foorumi edistää myös yhteistyösuhteiden luomista EU:n kanssa kaikilla tutkimuksen aloilla, tutkimusinfrastruktuurit mukaan lukien.

Tulokset syksyyn 2013 mennessä

Ihmisten välisten yhteyksien edistämiseksi tehtävällä yhteistyöllä pystytään lisäämään kumppanimaiden opiskelijoiden ja opettajien osallistumista **EU:n kansainvälisiin korkeasteen koulutuksen yhteistyöohjelmiin**.

Odotettavissa on esimerkiksi, että kumppanimaiden opiskelijoille ja akateemiselle henkilöstölle myönnetään yli 2 300 stipendiä Erasmus Mundus -ohjelmasta lukuvuosina 2012 ja 2013. Lisäksi on odotettavissa edistymistä korkeasteen koulutusjärjestelmien lähentämisessä, koulujen yhteistyön lisäämisessä ja yhteisöllisen oppimisen tukemisessa. Kumppanimaat osallistuvat todennäköisesti entistä laajemmin **EU:n Youth in Action -ohjelmaan** (itäistä kumppanuutta varten perustettavan laajan erityisjärjestelyn kautta). Nuorisopolitiikan parissa työskentelevien kumppanimaiden virkamiesten ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden valmiuksia on pystytty parantamaan. **Kulttuurialan yhteistyötä** tehostetaan itäisen kumppanuuden kulttuuriohjelman ja tehostetun poliittisen vuoropuhelun avulla, mikä käsittää muun muassa asiantuntijaseminaarien järjestämisen ja vuonna 2013 järjestettävän korkean tason tapaamisen, johon kutsutaan poliittisia päättäjiä ja muita kulttuurialan vaikuttajia. Alan yhteistyöllä olisi pyrittävä lisäämään kumppanimaiden tietoisuutta kulttuurin tarjoamista mahdollisuuksista taloudellisessa ja sosiaalisessa kehityksessä ja lujittamaan ministeriöiden välistä yhteistyötä kulttuuriasioissa. **Audiovisuaalialalla** on saatu aloitettua yhteistyö, jossa on mukana poliittisia päättäjiä ja alan toimijoiden edustajia.

Myös osallistuminen EU:n seitsemänteen tutkimuksen puiteohjelmaan lisääntynee vuosina 2012 ja 2013, kun **tutkimusvalmiuksia kehitetään** ja rahoitusmahdollisuuksista tiedotetaan aiempaa tehokkaammin erityisesti paikallisesti nimettyjen yhteyspisteiden kautta ja vaihtamalla parhaita käytäntöjä, jotka koskevat etenkin tutkimusehdotusten riippumattonta vertaisarviointia. Kumppanimaiden kansallisten tutkimus- ja koulutusverkkojen ja GEANT-verkon välisiä yhteyksiä pyritään parantamaan. Vuosina 2012 ja 2013 ryhdytään lisäksi toimiin yhteisen tietämys- ja innovointialueen kehittämiseksi.

6. ITÄISEN KUMPPANUUDEN TAVOITTEIDEN TOTEUTTAMINEN: YHTEISTYÖ MUIDEN SIDOSRYHMIEN KANSSA

Itäisen kumppanuuden yhteydessä on kiinnitetty paljon huomiota yhteyksien luomiseen yhteiskunnan kaikkiin osiin.

Kansalaisyhteiskuntafoorumi perustettiin vuonna 2009 helpottamaan kansalaisjärjestöjen osallistumista kumppanuuden täytäntöönpanoon. EU:n jäsenvaltiot ja Itä-Euroopan maat ovat tunnustaneet kansalaisyhteiskuntafoorumin aseman päättäessään pyytää foorumin edustajia pysyviksi jäseniksi itäisen kumppanuuden neljään monenväliseen foorumiin. Foorumin strategia, joka hyväksyttiin sen vuotuisessa kokouksessa Poznanissa (marraskuussa 2011), auttaa kohdentamaan kansalaisyhteiskunnan osallistumisen kumppanuuden puitteissa tehtävään työhön. Kansalaisyhteiskuntafoorumin yhteyteen on perustettu kansallisia foorumeita, joiden avulla voidaan edistää kansallisen tason keskustelua itäisen kumppanuuden tavoitteista kumppanimaisissa. Syyskuussa 2011 perustettiin uusi **kansalaisyhteiskuntaa tukeva naapuruuspolitiikan väline**, jotta tukea EU:n naapurimaiden kansalaisjärjestöille pystyttäisiin lisäämään. Se kattaa koko naapurialueen, ja sen vuoden 2011 talousarvioksi vahvistettiin 26 miljoonaa euroa. Määrärahoja on tarkoitus varata saman verran myös vuosina 2012 ja 2013. EU:n ministerineuvosto hyväksyi lisäksi joulukuussa 2011 **eurooppalaisen demokratia rahaston** perustamisen keskeiset periaatteet. Demokratia rahasto, jonka toiminta keskittyy aluksi (vaikkakaan ei yksinomaan) EU:n naapurimaihin, tarjoaa lisätukea demokratiaa edistäville tahoille alueella. **Euroopan talous- ja sosiaalikomitealla (ETSK)** on merkittävä rooli vuoropuhelun edistämisessä itäisen naapurialueen kansalaisyhteiskunnan kanssa. Se vahvistaa omalla panoksellaan myös työmarkkinaosapuolten kanssa käytävää vuoropuhelua. Neuvoteltavina oleviin assosiaatiosopimuksiin on lisäksi tarkoitus sisällyttää määräyksiä EU:n ja kumppanimaiden kansalaisyhteiskunnan edustajien säännöllisten kokousten edistämisestä.

Toukokuussa 2011 perustettu **Euronestin parlamentaarinen edustajakokous** muodostuu kumppanimaiden parlamenttien ja Euroopan parlamentin jäsenistä. Se on parlamentaarisesta kuulemisesta ja kumppanuuden valvonnasta ja seurannasta vastuullinen taho, joka pyrkii omalta osaltaan lujittamaan ja kehittämään itäistä kumppanuutta ja edistämään sen näkyvyyttä. Euronest on jo toteuttanut erinäisiä toimenpiteitä itäiseen kumppanuuteen liittyvien asioiden parlamenttikäsittelyjen järjestyttämiseksi.

Syyskuussa 2011 perustettu **alue- ja paikallisviranomaisten konferenssi (CORLEAP)** muodostaa perustan kumppanuuden alueelliselle ulottuvuudelle. CORLEAPin kehittäminen edelleen auttaa parantamaan kansallisten viranomaisten ja kansalaisten välisiä yhteyksiä itäisen kumppanuuden tavoitteiden toteuttamisen yhteydessä.

Sopotissa syyskuussa 2011 käynnistetty **itäisen kumppanuuden yritysfoorumi** tarjoaa EU:n ja kumppanimaiden liike-elämälle mahdollisuuden kehittää foorumia edelleen etenkin nyt, kun pitkälle meneviä ja laaja-alaisia vapaakauppasopimuksia koskevat neuvottelut on saatu päätökseen yhden kumppanimaan kanssa ja aloitettu useiden muiden kanssa.

Itäisen kumppanuuden kehittämisessä voidaan hyödyntää myös **Euroopan neuvoston** asiantuntemusta EU:n rahoittaman **Euroopan neuvoston itäisen kumppanuuden välineen** kautta.

EIP ja muut alueelliset ja kansalliset kehityspankit, kuten **EBRD**, auttavat saamaan kasvua ja työpaikkojen luomista tukevaa lisärahoitusta ja näin tukemaan järkeviä poliittisia uudistuksia

sekä edistämään Itä-Euroopan kumppanimaiden ja EU:n välisiä yhteyksiä parantavien suurten infrastruktuurihankkeiden toteuttamista, vauhdittamaan kehitystä ja vastaamaan keskeisiin energia-alaa, ympäristöä ja liikennettä koskeviin haasteisiin.

Itäisen kumppanuuden **tiedotus- ja koordinoitiryhmään** kuuluu EU:n ulkopuolisia kumppaneita ja kansainvälisiä rahoituslaitoksia, jotka haluavat vaihtaa tietoja itäiseen kumppanuuteen liittyvistä asioista ja edistää avunantajien toiminnan koordinointia.

7. ETENEMISSUUNNITELMAN TÄYTÄNTÖÖNPANON SEURANTA

Etenemissuunnitelman on tarkoitus olla käytännön apuväline itäisen kumppanuuden edistymisen seurannassa ja arvioinnissa. Se on sekä EU:n jäsenvaltioille että Itä-Euroopan kumppanimaille tarkoitettu asiakirjakokonaisuus, jossa esitetään yhteisesti sovitut tavoitteet, kumppanimailta edellytettävät poliittiset toimenpiteet, EU:n tuki näiden toimenpiteiden toteuttamiseen ja odotettavissa olevat tulokset. Etenemissuunnitelmassa määritellään siis toimenpiteet, joilla voidaan saavuttaa konkreettista edistymistä syksyyn 2013 mennessä.

EU ja kumppanimaat voivat yhdessä arvioida edistymistä itäisen kumppanuuden tavoitteiden toteuttamisessa itäisen kumppanuuden maiden ulkoministereiden vuotuisissa kokouksissa. Ministeritasolla kahdesti vuodessa järjestettävät itäisen kumppanuuden epäviralliset vuoropuhelut tarjoavat myös tilaisuuden vaihtaa näkemyksiä etenemissuunnitelman täytäntöönpanosta ja tarkastella erityisiä alakohtaisia kysymyksiä.

Varsovan huippukokouksen julistuksessa annettiin kansalaisyhteiskunnalle mahdollisuus osallistua toimintaan demokratian, kestävän sosioekonomisen kehityksen, hyvän hallintotavan ja oikeusvaltioperiaatteen tukemiseksi. Kansalaisyhteiskunnan odotetaan helpottavan kumppanimaiden muutosprosessia tukemalla uudistuksia ja edistämällä itäisen kumppanuuden arvoja.

Kansalaisyhteiskunnalla on vuotuisten arviointikertomustensa kautta merkittävä panos myös kumppanuuden täytäntöönpanon ja kumppanimaiden uudistustahdin seurannassa.

Tämän vuoksi kansalaisyhteiskuntafoorumi ja sen kansalliset foorumit (joiden kanssa tehtävää yhteistyötä on tarkoitus tehostaa EU:n edustustojen jo käynnistämän suunnitelmallisen vuoropuhelun avulla) sekä Euronestin parlamentaarinen edustajakokous ja CORLEAP saanevat suuremman roolin kumppanuuden tavoitteiden toteuttamisessa ja etenemissuunnitelman täytäntöönpanon seurannassa.

Itäiseen kumppanuuteen kuuluvan toiminnan näkyvyyttä pyritään lisäämään ja näin tukemaan kumppanuuden tavoitteiden toteutusta koskevaa seurantaa.

8. JATKOTOIMET

Etenemissuunnitelman laadinnassa otettiin huomioon ehdotukset, joita EU:n jäsenvaltiot, Itä-Euroopan maat ja kansalaisyhteiskunnan edustajat tekivät kuulemisten yhteydessä.

Tämän yhteistyön ansiosta on odotettavissa, että etenemissuunnitelmasta tulee tehokas ja dynaaminen väline, jolla voidaan tukea itäisen kumppanuuden tavoitteiden saavuttamista.

Sen jälkeen kun korkea edustaja ja Euroopan komissio ovat hyväksyneet itäistä kumppanuutta koskevan etenemissuunnitelman toukokuussa 2012, siitä on tarkoitus keskustella kesällä 2012 järjestettävässä itäisen kumppanuuden vuotuisessa ulkoministerikokouksessa.